

Något om den historiska bakgrunden till det mål- och kunskapsrelaterade betygssystemet

SOU 1942:11 *Betänkande med utredning och förslag angående betygssättningen i folkskolan*

- Betygen satta av olika lärare brast i jämförbarhet, och kunde inte användas för urval till den starkt konkurrensutsatta realskolan.
- Speciellt utvecklade intagningsprov användes, men dessa var starkt kritiserade.
- ”Det är sannolikt omöjligt att genom allmänna uttryck så precisera den kvalitativa godhet som fordras för de olika betygsgraderna, att betygen därigenom kunna bli jämförbara” (s 53).
- Utredningen föreslog ett normrelaterat betygssystem med en på nationell nivå fastslagen procentuell fördelning över de olika betygsstegen. För att bestämma klassens nivå föreslogs standardprov.
- Efter försöksverksamhet fattade riksdagen beslut om införande av det normrelaterade betygssystemet år 1949

Kritiken mot det normrelaterade betygssystemet

- År 1962 ersattes den 7-gradiga bokstavsskalan med en 5-gradig sifferskala, men i övrigt bestod det normrelaterade till 1994.
- Skolöverstyrelsen (1970) identifierade flera problem med det normrelaterade betygssystemet:
 1. Procentfördelningen användes inom klasser
 2. Betygen säger inte något om nivån på kunskaper och färdigheter
 3. Betygssystemet inbjuder till konkurrens snarare än samarbete
 4. Normalfördelningsantagandet förutsätter att alla elever läser ämnet
 5. Standardprov fanns endast i tre ämnen
- MUT-projektet var ett försök att skapa ett alternativt, målrelaterat, betygssystem
- 1973 års Betygsutredning föreslog att betygen i grundskolan skulle avskaffas, eftersom gymnasieskolan förväntades kunna ta emot alla elever.

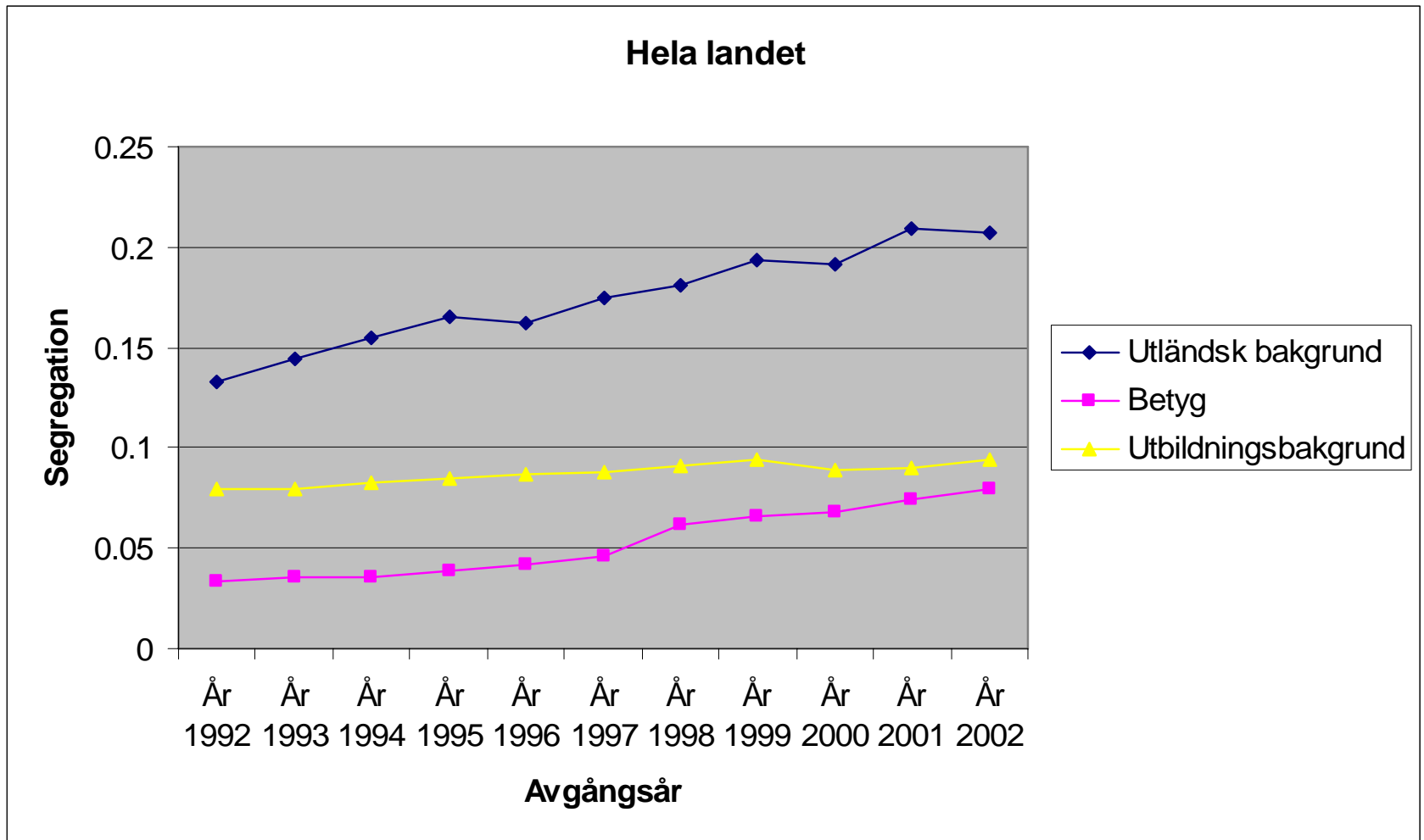
Det mål- och kunskapsrelaterade betygssystemet

- Departementsrapporten Ds 1990:60 konstaterade att de normrelaterade betygen spelat ut sin roll. Förutom Skolöverstyrelsens fem argument pekade man på att grundskolebetygen inte behövdes för urval, och att allmänhetens förtroende för de normrelaterade betygen gått förlorat.
- Betygsberedningen föreslog år 1992 ett målrelaterat betygssystem med 6 nivåer som skulle representera kunskapsutveckling från åk 7 till gymnasieskolans slut. Förslaget blev kritiserat av bl a Ferenc Marton
- År 1994 fattade riksdagen beslut om att införa mål- och kunskapsrelaterade ämnesbetyg i grundskolan (åk 8 och 9), och kursbetyg i gymnasieskolan. Nationellt fastställda mål och kriterier för ämnesbetygen i åk 9, i övrigt lokala kriterier.

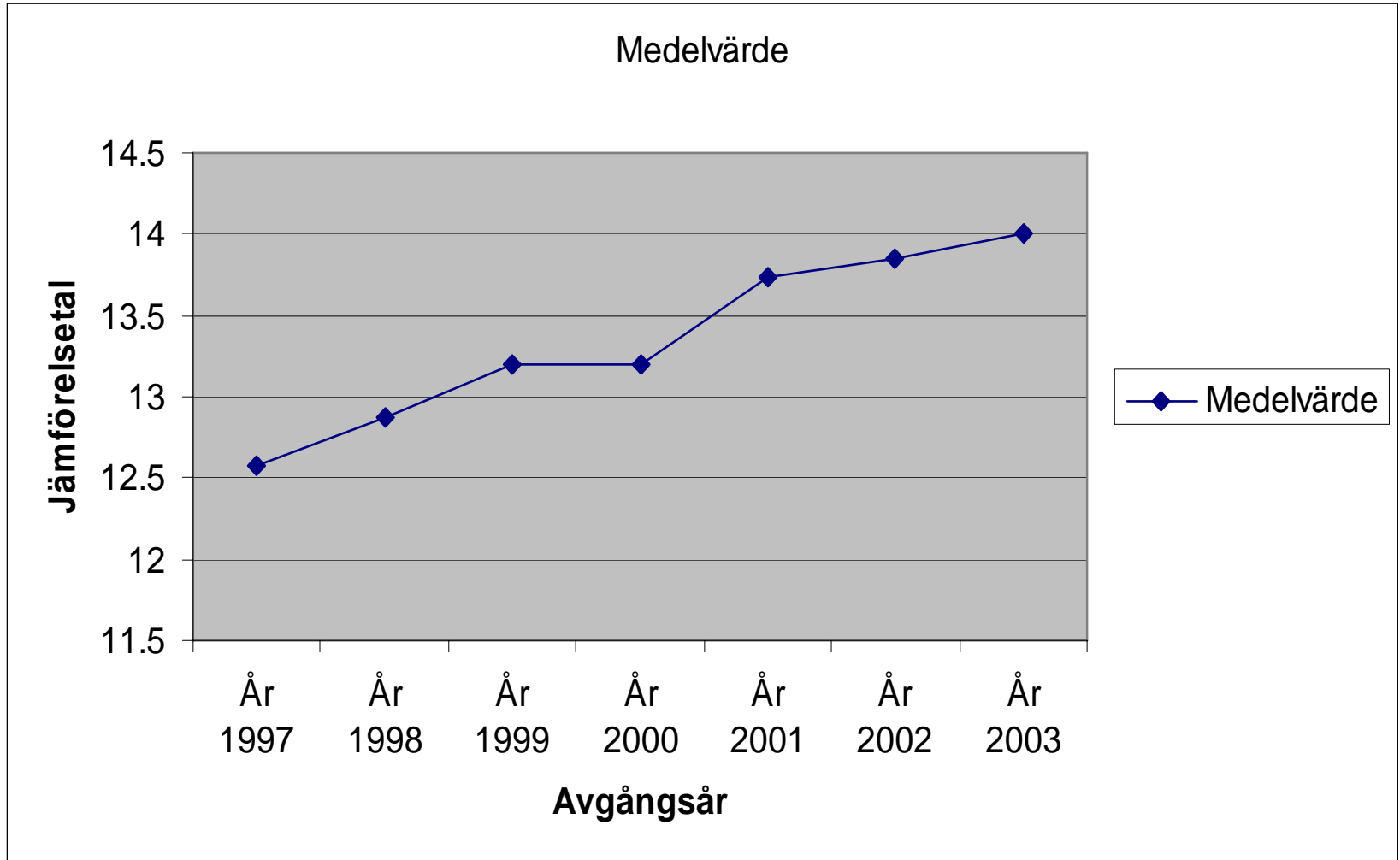
Betygens huvudfunktioner

- Urval till nästa nivå i utbildningssystemet.
- Information till eleven och hemmet om elevens studieresultat.
- Belöningsystem för individuella studieprestationer.
- Information på lokal (skola och kommun) och nationell nivå om utbildningens resultat.

Skolvariation 1992-2002

Meritpoängens medeltal 1997-2003

Varför är de målrelaterade betygens prognosförmåga väl så bra eller till och med bättre än de normrelaterade betygens?

Normrelaterade betyg:

- Normerade inom program
- Centrala prov enbart i ett fåtal ämnen

Målrelaterade betyg:

- Jämförelsetalen är normalfördelade trots att de inte är konstruerade att vara det, vilket beror på att de är en vägd summa av många kursbetyg. Detta skapar en kontinuerlig variabel med andra, och bättre mätegenskaper än de enskilda kursbetygen

Betyg jämfört med högskoleprov:

- Betygen utgör inte bara ett mått på kunskaper och färdigheter, utan uttrycker också individuella skillnader med avseende på för högskolan betydelsefulla faktorer, som uthållighet, motivation och kommunikativ förmåga

Bemötande

—

Bedömning

—

Betyg

— — — — —

Ökande fokus på **formativ** (kontinuerlig /
pedagogisk) **bedömning**

‘Opening up the black box...’

(Black & Wiliam, 1998)

— — — — —

Bedömning FÖR Lärande

inte bara

AV Lärande

(och förhoppningsvis aldrig
mot lärande)

Assessment for Learning is the process of seeking and interpreting evidence for use by learners and their teachers to decide where the learners are in their learning, where they need to go and how best to get there.

The Assessment Reform Group, UK

<http://arg.educ.cam.ac.uk/>

Subjekt – / Objekt-frågan

—

VEM bedömer

vad och hur –

och varför?

— — — — —

“The joint venture”

—

self-assessment

peer assessment

teacher assessment

external assessment

TYDLIGHET

Mål

Bedömningsgrunder

Kriterier

Förväntningar

...

KOMMUNIKATION

Lärare – Elev

Elev – Elev

Lärare – Lärare

Lärare – Skolledning

Skola – Hem

...

DOKUMENTATION

av processer och produkter

Vad sades / uppfattades vid införandet av det nya betygssystemet ?

bl.a. att

*Läraren ska kunna precisera för varje elev vad
som krävs för nästa betygssteg...*

MVG är som en 7:a i det gamla systemet...

— — — — —

1994 – 2000

Kriterier för MVG formulerades lokalt

Vad som bl.a. påtalats

(SVs kvalitetsgranskning 2000; Tholin 2003; RRV 2004; Selghed 2004)

Otydlighet kring lokala mål / betygsättning

Otydliga och/eller ”övertydliga”, atomistiska
lokala mål *och* betygskriterier –
även för åk 7 (och tidigare)

Det lätt mätbara gjort till det viktiga

Bristande samverkan / samsyn mellan lärare och
skolor

Bristande förståelse för systemet
(mål- och kriterierelatering, kunskapssyn osv.)

Bristande likvärdighet

— — — — —

VANLIGA FÖRKLARINGAR

För lite tid och kompetensutveckling

Brister i lärarutbildningen

Ökande andel obehöriga lärare

Vad har – trots allt – gjorts?

(SVs Handlingsplan för en rättssäker och likvärdig betygssättning, 2004)

Diverse kommentar- och bedömningsmaterial

Nationellt provsystem

Nationellt uppföljningssystem

Kvalitetsgranskning 2000

Utbildningsinspektion

— — — — —

Skolverkets allmänna råd 2004

Likvärdig bedömning och betygssättning

www.skolverket.se/Betyg

Likvärdig bedömning och betygsättning

I. Lokal planering för likvärdig bedömning

II. Bestämmelser för likvärdig bedömning och betygsättning

III. Exempel för likvärdig bedömning

Hittills

6 ämnen/ämnesområden i grundskolan

20-22 kurser i gymnasieskolan

T.ex:

- Arbete med *rubrics* (Kemi A)
- Kommenterade elevarbeten i Religionskunskap A
- Dialogscheman i engelska (åk 9, kurs A & B)
- Exempel på frågeställningar vid utvärdering i ämnet Idrott och hälsa (gy)
- Bedömning i ett vidare perspektiv (Matematik; gr & gy)
- Kommenterade elevtexter i modersmål (åk 9) + sv/spr
- Resonemang kring svårigheter vid bedömning och betygsättning i kursen Arbetsliv Naturbruk (gy)

Det nationella provsystemet

–

allmänna syften

- bidra till ökad måluppfyllelse för eleverna,
- förtydliga målen och visa på elevers starka och svaga sidor,
- konkretisera kursmål och betygskriterier,
- stödja en likvärdig och rättvis bedömning och betygssättning,
- ge underlag för en analys av i vilken utsträckning kunskapsmålen nås på skolnivå, på huvudmannanivå och på nationell nivå.

Proven är inte utformade så att de prövar elevens kunskaper mot alla uppställda mål.

Det nationella provsystemets delar

Diagnosmaterial (gr)

sv/sva, eng, ma

Nationella prov (gr + gy)

sv/sva, eng, ma

Provbanken (gr + gy)

Gr: Hem- och konsumentkunskap (*planeras: no, so*)

Gy: Biologi, Eng. självbedömning, Franska, Fysik, Matematik, Spanska, Tyska, Prov för program med yrkesämnen

Provmaterial i sfi

(svenska för vuxna invandrare)

Exempel på frågor som diskuteras runt nationella prov

För många – För få

Innehåll – Svårighetsgrad – *Bias*

Stöd – Styrning

Standardisering – Anpassning

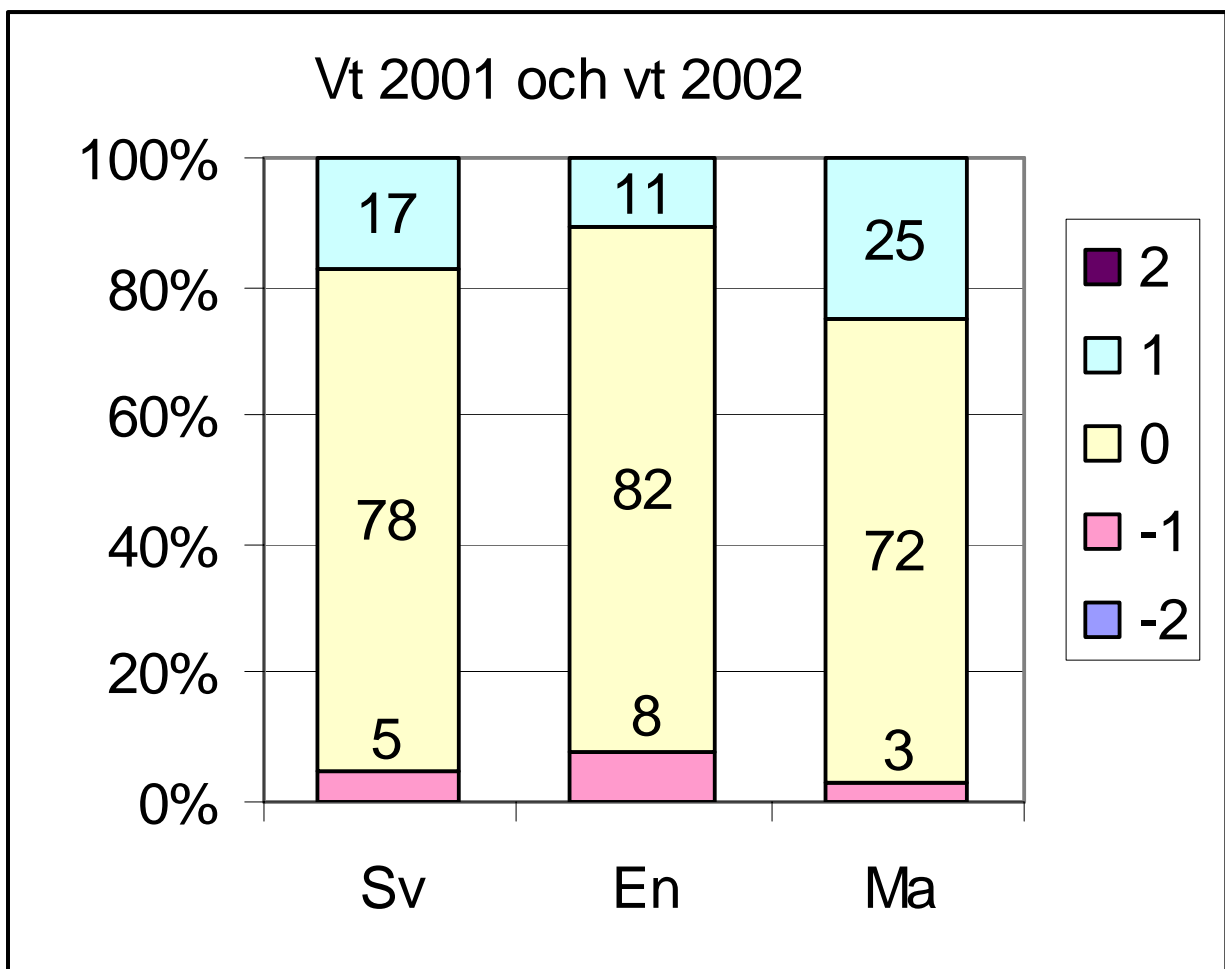
Stabilitet över tid

Presentation / Användning av resultat

Sekretess – Fusk

Kostnader

Andel av eleverna i årskurs 9 som erhållit samma prov- och slutbetyg, eller betyg som skiljer sig åt ett (eller två) steg

Det svenska nationella provsystemet sett utifrån...

- *So you actually trust the teachers...?*
Ej examensprov / examina / externa examinatorer
- Många material – många syften...
- Formativt *och* summativt
- Omfattande material – betydande formatvariation – skriftliga och muntliga delar; reflektiv kompetens
- Uttalat fokus på kvalitativa bedömningar
- Lärare och elever i regel mycket positiva till materialen
- Kollaborativt utvecklingsarbete
- Elevfokus – elevmedverkan i utvecklingsarbetet

Positivt / negativt unikt ???

Referenser – IPD-seminarium: Betyg och bedömning – 2005-10-04

- Black, Paul & Wiliam, Dylan (1998). Inside the black box: Raising standards through classroom assessment. *Phi Delta Kappan* 80(2).
- Boud, David (1995). *Enhancing Learning through Self-Assessment*. London: Kogan Page.
- Broadfoot, Patricia (1996). *Education, Assessment and Society: A sociological analysis*. Buckingham: Open University Press.
- Cliffordson, Christina (2004a). De målrelaterade gymnasiebetygens prognosförmåga. *Pedagogisk Forskning i Sverige*, 9(2), 129-140.
- Cliffordson, Christina (2004b). Betygsinflation i de målrelaterade gymnasiebetygen. *Pedagogisk Forskning i Sverige*, 9(1), 1-14.
- Cliffordson, Christina (2005). Differential prediction of academic success across study programs: The validity of grades and tests as selection instruments for higher education. Submitted for publication.
- Cliffordson, Christina (in press). Selection effects on applications and admissions to medical education with regular and step-wise admission procedures. *Scandinavian Journal of Educational Research*.
- Cliffordson, Christina & Askling, Berit (in press). Effects of different grounds for admission on recruitment and achievement in medical education. *Scandinavian Journal of Educational Research*.
- Erickson, Gudrun (in press). Bedömning av och för lärande – En kollaborativ ansats i arbetet med nationella prov i språk. Örebro Universitet: Konferensrapport (*The multicultural classroom as an arena for democratic experiences*, okt. 2004. Red. U. Tornberg.)
- Gipps, Caroline (1994). *Beyond Testing: Towards a theory of educational assessment*. London: The Falmer Press.
- Gipps, Caroline (1999). Socio-cultural aspects of assessment. I P. D. Pearson & A. Iran-Nejad (red.), *Review of Research in Education* (Vol. 24, s. 355-392). Washington DC: American Educational Research Association.
- Korp, Helena (2003). *Kunskapsbedömning – hur vad och varför?* Stockholm: Liber.
- Linde, Göran (2003). *Kunskap och betyg*. Lund: Studentlitteratur.
- Marton, Ference (1992). Orimligt betygsförslag. *Dagens Nyheter*, 18 augusti.
- Messick, Samuel A. (1989). Validity. I R. L. Linn (red.), *Educational Measurement* (Third edition, s. 13-103). New York: American Council on Education/Macmillan.
- Riksrevisionen (2004). *Betyg med lika värde? – en granskning av statens insatser*. Stockholm: Riksrevisionens publikationsservice (RIR 2004:11).
- Selghed, Bengt (2004). *Ännu icke godkänt. Lärare sätt att erfarar betygssystemet och dess tillämpning i yrkesutövningen*. Malmö: Lärarutbildningen, Malmö Högskola.
- Skolverket (2000). *Nationella kvalitetsgranskningar 2000*. Stockholm: Liber.
- Skolverket (2001). *Bedömning och betygsättning*. Stockholm: Liber.
- Skolverket (2002). *Att bedöma eller döma. Tio artiklar om bedömning och betygsättning*. Stockholm: Skolverket/Liber.
- Skolverket (2004a). *Att visa vad man kan. En samling artiklar om ämnesproven i år 5*. Stockholm: Skolverket.
- Skolverket (2004b). *Prövostenar i praktiken – grundskolans nationella provsystem i ljuset av användares synpunkter*. Stockholm: Skolverket. (Författare: Lars Naeslund)
- Skolverket (2004c). *Det nationella provsystemet i den målstyrda skolan – Omfattning, användning och dilemman*. Stockholm: Skolverket.
- Skolverket (2004d). *Likvärdig bedömning och betygsättning*. Stockholm: Skolverket. Skolverkets allmänna råd. + www.skolverket.se > Betyg
- Skolverket (2005a). *Lärare och elever om gymnasieskolans nationella prov – en enkätstudie*. www.skolverket.se/ nya publikationer
- Skolverket (2005b). *Nationella prov i gymnasieskolan – ett stöd för likvärdig betygsättning? En studie på fyra skolor*. Stockholm: Skolverket. (Författare: Helena Korp)
- Skolöverstyrelsen (1970). *Betygsättning i grundskolan och gymnasieskola*. Rapport utarbetad av Skolöverstyrelsens arbetsgrupp för betygsfrågor (I). Stockholm: Skolöverstyrelsen Utbildningsförlaget.

- SOU 1942:11. *Betygsättningen i folkskolan. Betänkande av 1939 års betygssakkunniga*. Stockholm: Ecklesiastikdepartementet.
- Taylor, Catherine (1994). Assessment for Measurement or Standards: The Peril and Promise of Large-Scale Assessment Reform. *American Educational Research Journal* 31(2), 231-262.
- Tholin, Jörgen (2003). *En roliger dans?* Svenska skolors första tolkning av innebörden i lokala betygsriterier i tre ämnen för skolår åtta. Högskolan i Borås: Licentiatuppsats. (www.hb.se/till/tholin/EnRoligerDans.pdf)
- Tholin, Jörgen (2005). Den innehållslösa grundskolan. I Granath, S., Miliander, J. & Wennö, E. (red.), *The Power of Words. Studies in Honour of Moira Linnarud* (s. 217-223). Karlstad: Karlstads Universitet.
- Torrance, Harry (2000). Postmodernism and Educational Assessment. In A. Filer (Ed.), *Assessment, Social Practice and Social Product*. London: Routledge Falmer.
- Utbildningsdepartementet Ds 1990:60/Departementsserien 1990. *Betygens effekter på undervisningen*. (Slutrapport från) Utbildningsdepartementets expertgrupp för analys av betygens betydelse. Stockholm: Regeringskansliet.
- www.skolverket.se > Nationellt provsystem (årliga rapporter om resultat och reaktioner på de nationella provmaterialen)
- Åberg-Bengtsson, Lisbeth & Erickson, Gudrun (2005). Dimensions of national test performance: A two-level approach. Submitted for publication.

**De mål- och kriterierelaterade
betygens prognosförmåga
- ur ett systemperspektiv**

Prognosförmåga

- ❖ Jämförelser av studief framgång mellan antagna via betyg och antagna via högskoleprovresultat:
 - andelen uppehåll och avbrott i studierna
 - avlagda högskolepoäng/läsår
 - avlagda examina

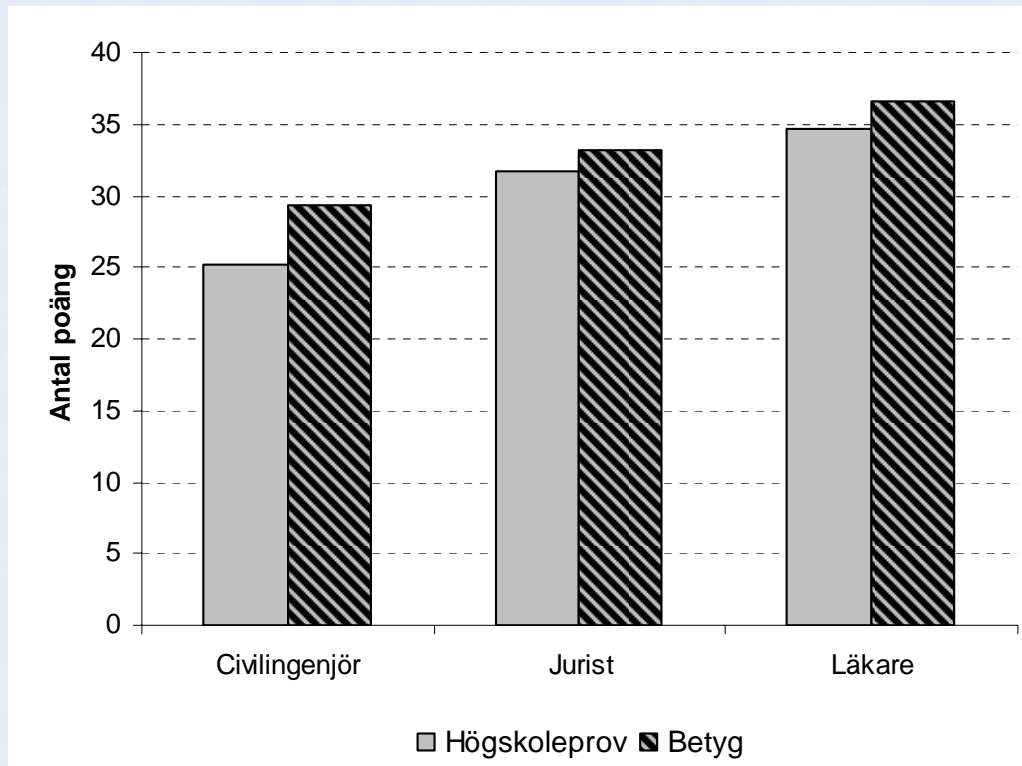
Samt

- ❖ Samband mellan studief framgång - avlagda poäng på högskolan - och betyg respektive högskoleprov

Uttalade mål att sträva mot

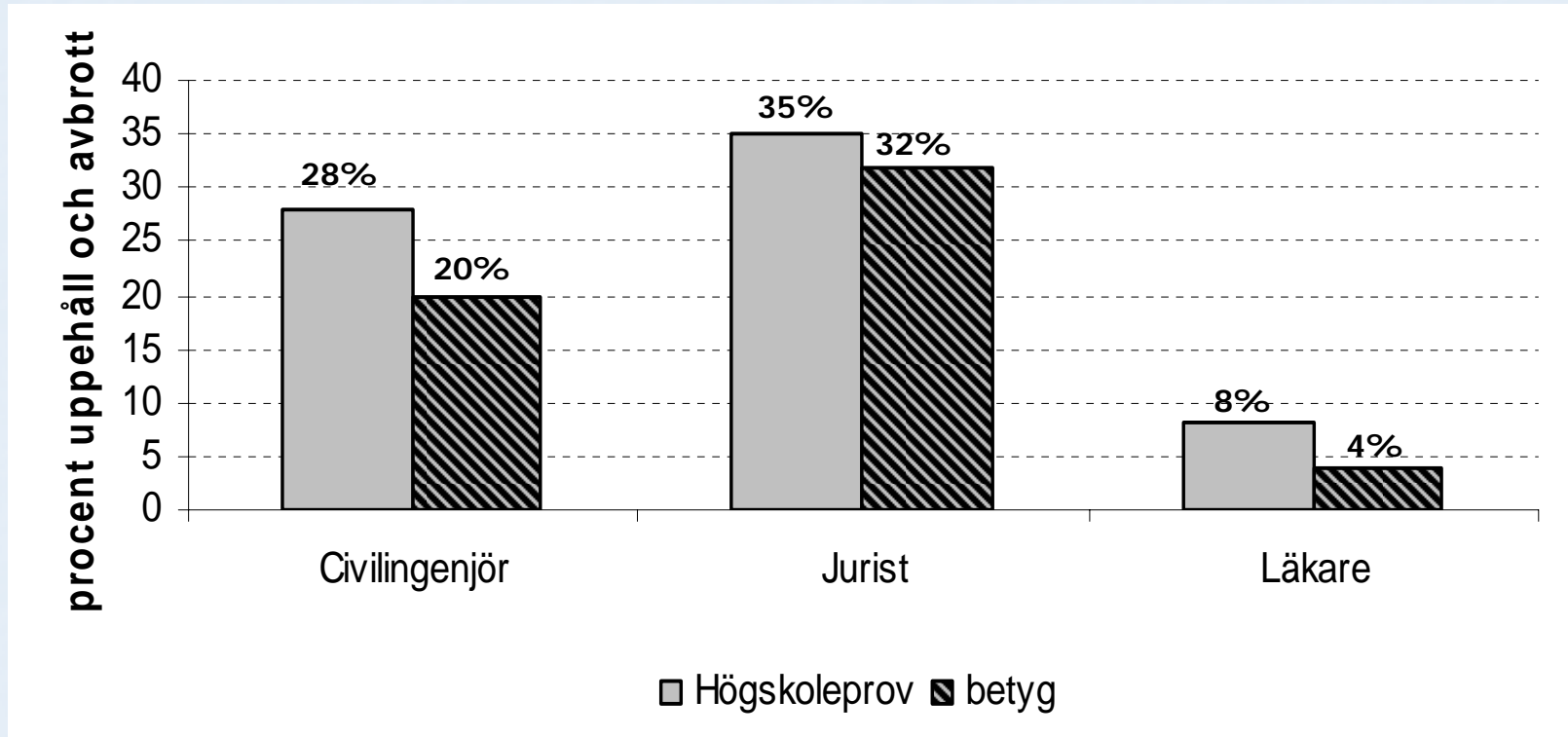
- ❖ Att öka direktövergången från gymnasieskola till högskola (minst 50% före 25 års ålder)
- ❖ Att bredda rekryteringen till högre utbildning (social-, utbildnings- och nationell bakgrund samt kön)

Avlagda högskolepoäng under första läsåret

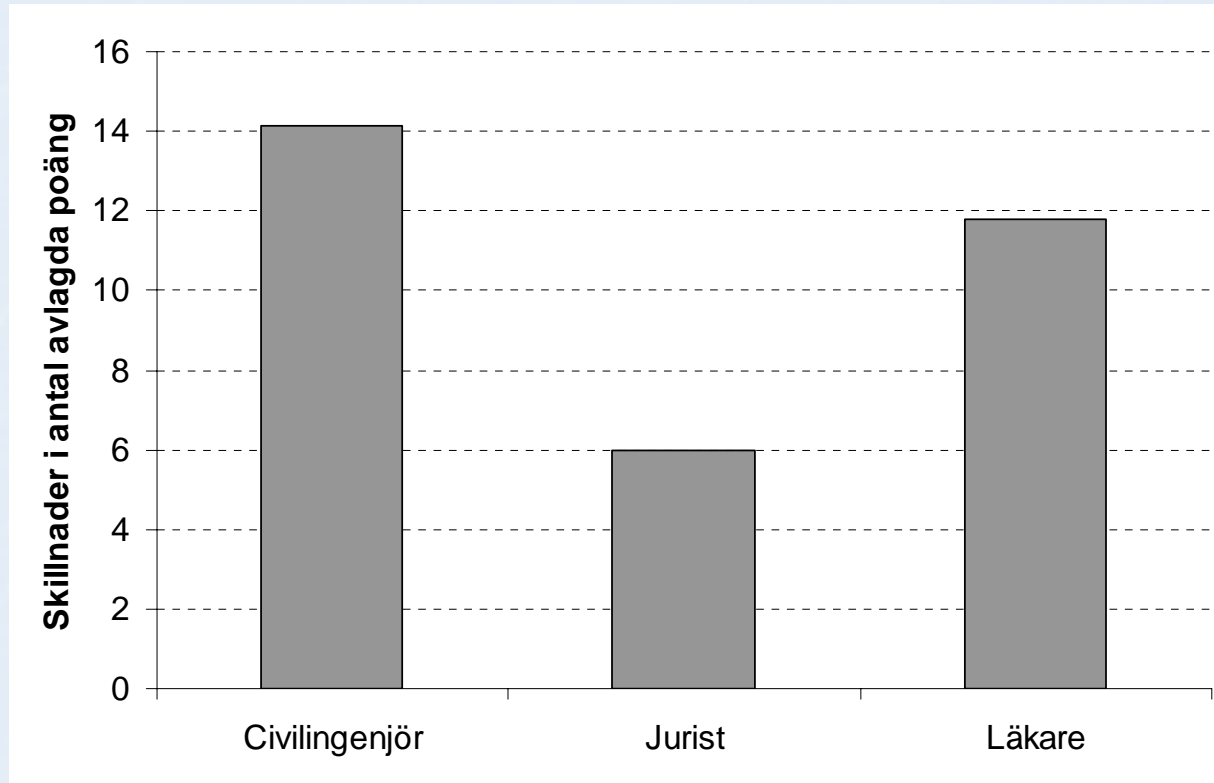
- Antagna via betyg avlägger genomgående fler högskolepoäng än antagna via högskoleprov
- Skillnaden i avlagda poäng är störst för civilingenjörsutbildningarna (ca 4 p/läsår) och minst för juristutbildningarna (ca 1.5 p/läsår)

Andel uppehåll och avbrott i studierna

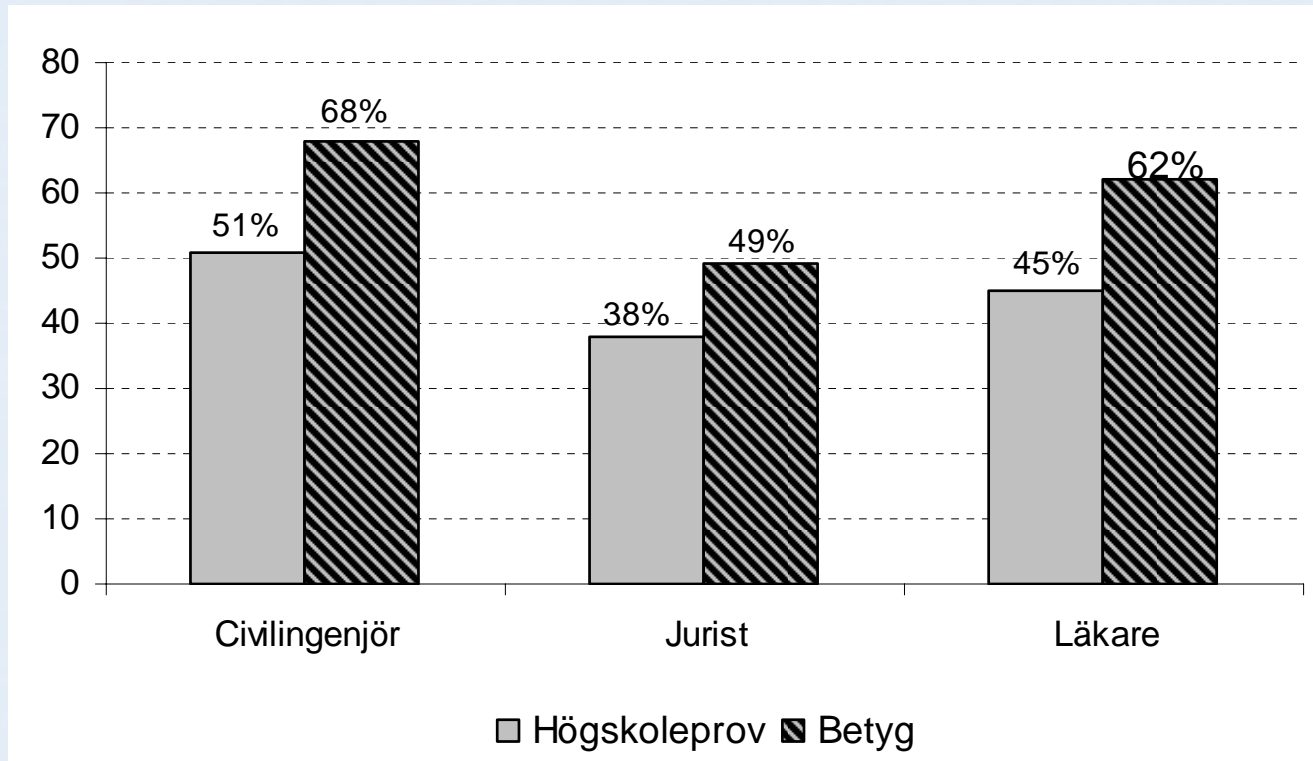
- Uppehåll och avbrott är genomgående mindre förekommande bland de som antagits via betyg
- Skillnaden (i procentenheter) är störst för civilingenjörsutbildningarna och minst för juristutbildningarna

Skillnader i avlagda högskolepoäng mellan betygs- och högskoleprovantagna, under hela studietiden

- Antagna via betyg avlägger i genomsnitt fler poäng än antagna via högskoleprov, oavsett utbildning
- Skillnaden är störst för civilingenjörsutbildningarna och minst för juristutbildningarna

Andel avlagda examina

- Andelen studenter som avlägger examen inom normal studietid eller terminen efter är genomgående större bland de som antagits via betyg
- Skillnaden i avlagda examina mellan urvalsgrupperna är densamma för civilingenjörs- och läkarutbildningen (ca 17%) och mindre för juristutbildningen (ca 11%)

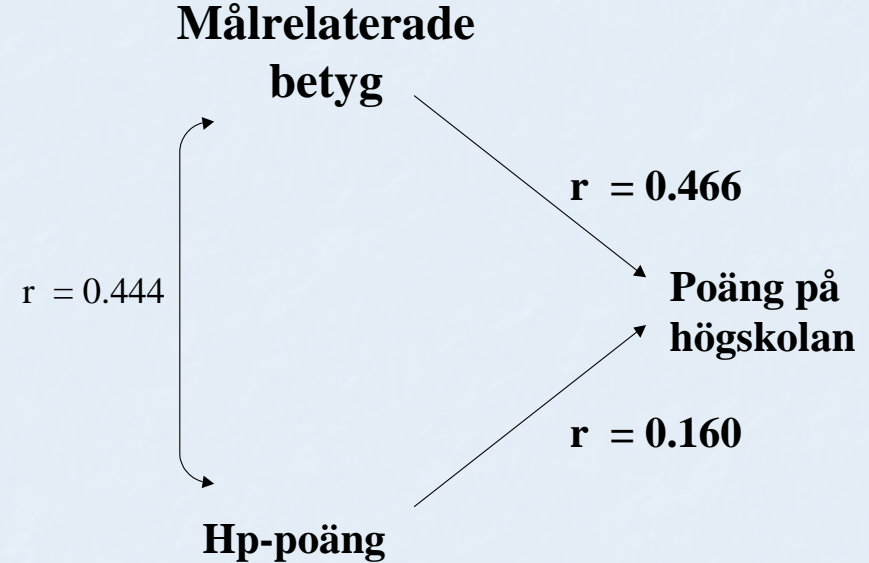
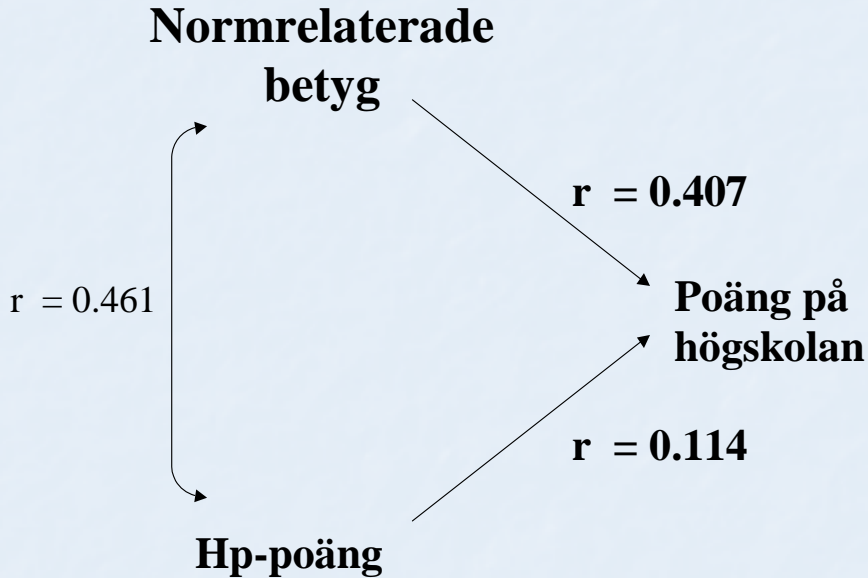
Jämförelser av studieframgång mellan betyg och högskoleprov visar genomgående att:

- De som antagits via betyg har bättre studieframgång än de som har antagits via högskoleprovresultat
- Skillnaderna är störst för civilingenjörsutbildningarna och minst för juristutbildningarna

Jämförelser av samband mellan studieresultat och urvalsinstrument – "en" utbildning

- Utbildning: Civilingenjörsutbildningarna
- Analysmetod: Modellering av "missing data" - samband mellan antal avlagda poäng det första studieåret och högskoleprovpoäng respektive betyg

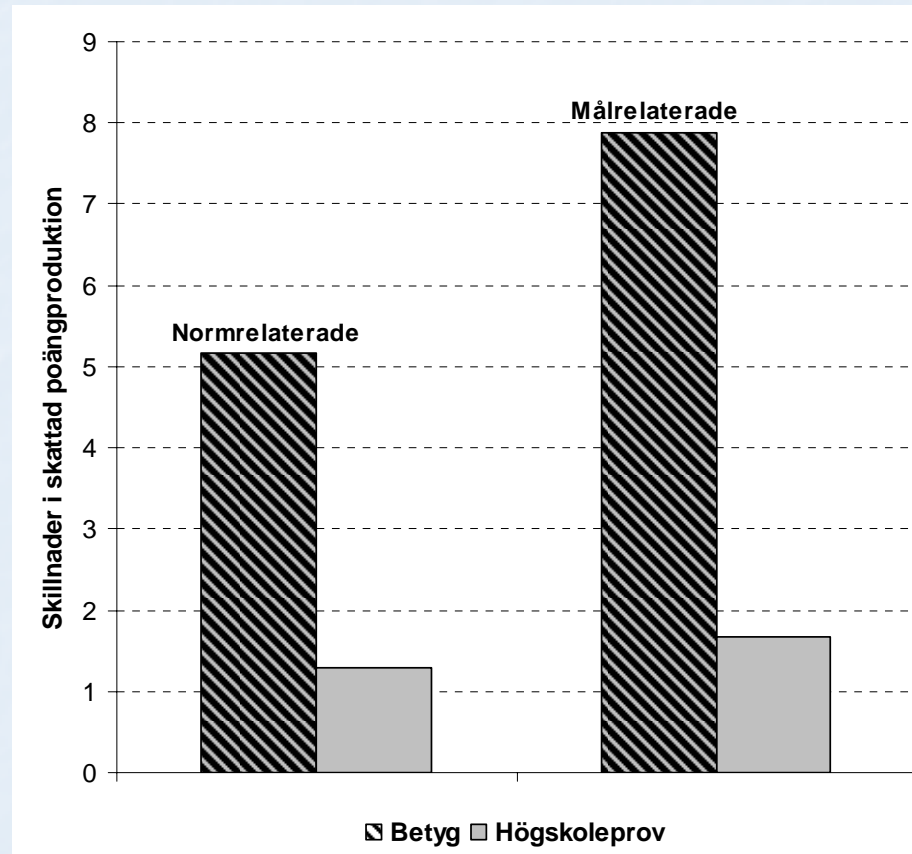
Jämförelser av samband mellan studieresultat och urvalsinstrument, civilingenjörsutbildningarna - resultat

Jämförelser av samband mellan studieresultat och urvalsinstrument - samtliga nationella och lokala högskoleprogram

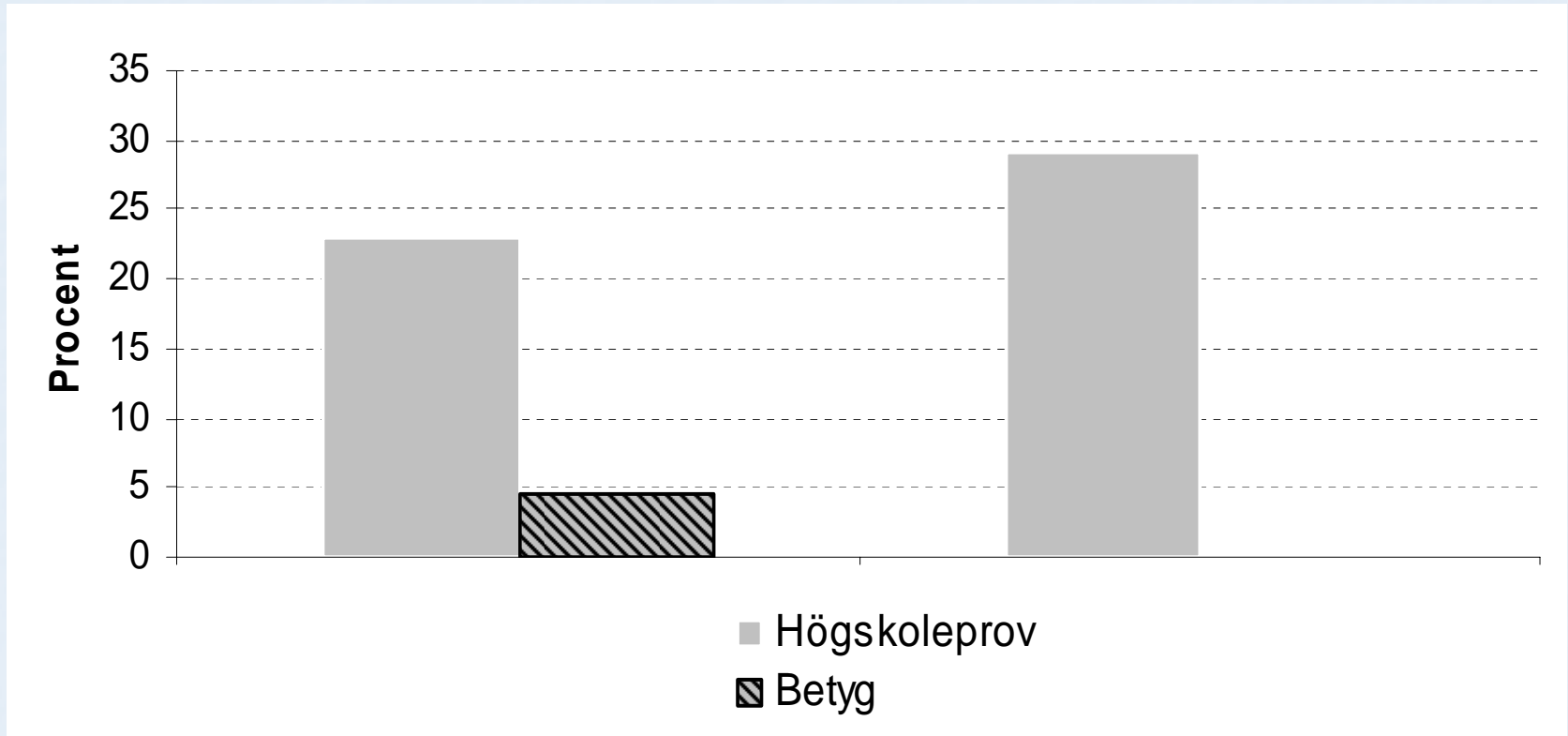
- Utbildning: Samtliga högskoleprogram under åren 1993-2001
- Analysmetod: Tvånivåmodellering – variationen i prognosförmåga över samtliga program (164 106 individer & drygt 900 program)

Genomsnittlig prognosförmåga för samtliga individer samtliga program – beskrivning i form av skillnader i skattad poängproduktion mellan den 10:de och den 90:de percentilens individer

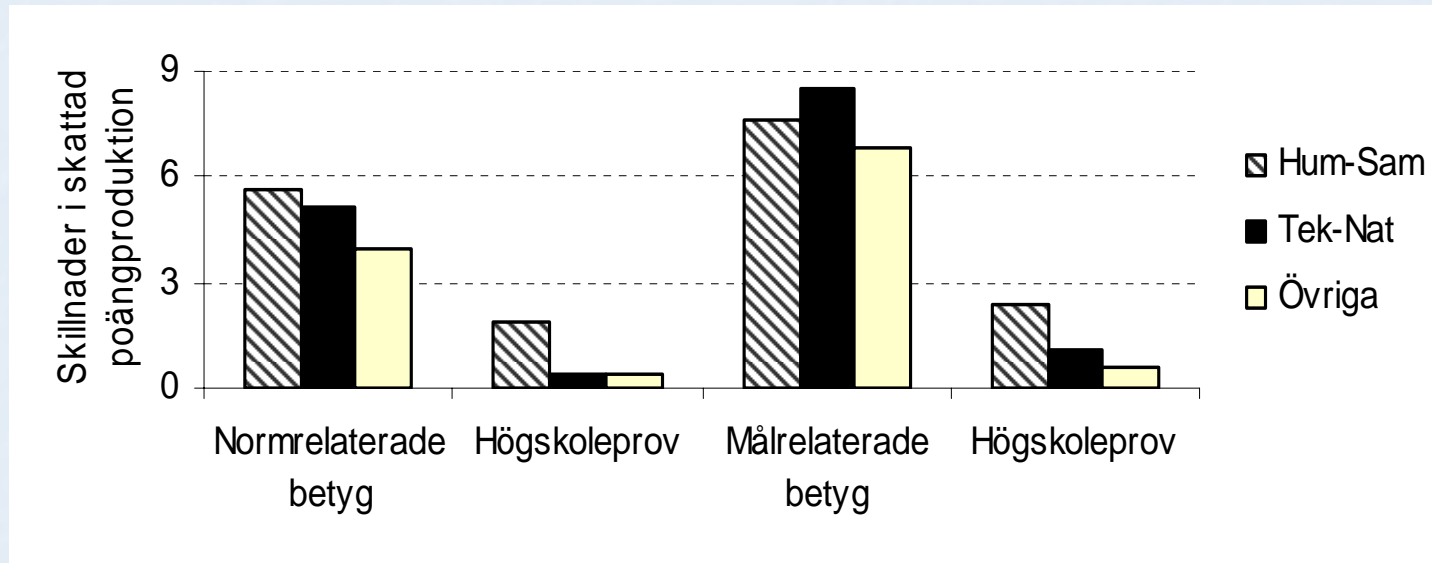
- Skillnaden i skattad poängproduktion det första läsåret mellan den 10:de och den 90:de percentilens individer är betydligt större för betyg än för högskoleprovet (Δ ca 4 respektive 6 högskolepoäng)

Variationen i prognosförmåga över samtliga program – andel program för vilka prognosförmågan uteblir

- För högskoleprovet uteblir prognosförmågan helt för ca 23 respektive 29 procent av programmen. Motsvarande andel för normrelaterade betyg är 4.5 procent och för målrelaterade betyg är prognosförmågan positiv för samtliga program

Skillnader i prognosförmåga mellan olika ämnesområden – beskrivning i form av skillnader i skattad poängproduktion mellan den 10:de och den 90:de percentilens individer

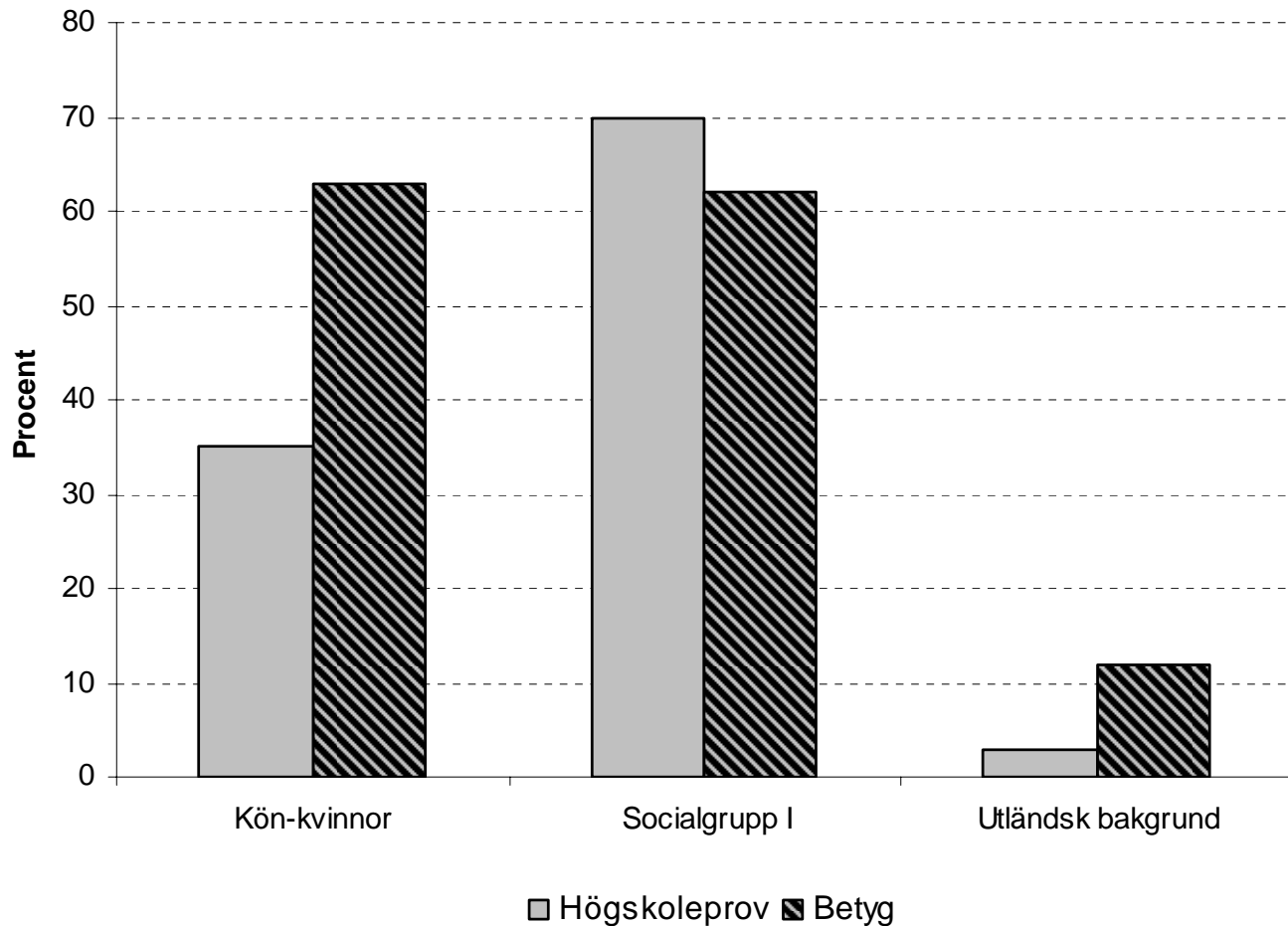

- Ämnesområde förklarade ca 25 procent av variansen i regressionskoefficienter över program för högscoleprovet, men endast ca 5 procent för betyg

Jämförelser av samband mellan studieresultat och urvalsinstrument visar att:

- Målrelaterade betyg har bättre prognosförmåga än såväl normrelaterade betyg som högskoleprovet
- Målrelaterade betyg visar betydligt mindre variation i prognosförmåga mellan olika högskoleprogram jämfört med såväl normrelaterade betyg som med högskoleprovet
- De målrelaterade betygens prognosförmåga är något bättre för tekniska och naturvetenskapliga program än för övriga program, medan prognosförmågan för normrelaterade betyg och högskoleprovet är bättre för program inom humanistiska och samhällsvetenskapliga ämnesområden

Antagning till läkarutbildning för olika grupper

Slutsatser

Ålder		Mångfald				Studieframgång		
		Kön	Social bakgrund	Utbildningsbakgrund	Nationell bakgrund	Poäng	Avbrott & uppehåll	Examen
Betyg	+	K	+	+	+	+	+	+
Hp	-	M	-	-	-	-	-	-

Varför är de målrelaterade betygens prognosförmåga väl så bra eller till och med bättre än de normrelaterade betygens?

Normrelaterade betyg:

- Normerade inom program
- Centrala prov enbart i ett fåtal ämnen

Målrelaterade betyg:

- Jämförelsetalen är normalfördelade trots att de inte är konstruerade att vara det, vilket beror på att de är en vägd summa av många kursbetyg. Detta skapar en kontinuerlig variabel med andra, och bättre mätegenskaper än de enskilda kursbetygen

Betyg jämfört med högskoleprov:

- Betygen utgör inte bara ett mått på kunskaper och färdigheter, utan uttrycker också individuella skillnader med avseende på för högskolan betydelsefulla faktorer, som uthållighet, motivation och kommunikativ förmåga